

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Τρίτη 5 Ιανουαρίου 2021

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α¹

Ενδεικτική περιληπτική απόδοση

Σύμφωνα με δημοσιευμένη έρευνα τα κατοικίδια ζώα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρατηρούνται σε αστικοποιημένες κοινωνίες. Ειδικότερα, καθώς κυριαρχούν η απομόνωση και το άγχος, η κατοχή κατοικίδιων καλλιεργεί τις διαπροσωπικές σχέσεις και καταπολεμά την ψυχολογική πίεση, νοηματοδοτώντας τη ζωή ιδιαίτερα των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε περιόδους εγκλεισμού. Παράλληλα, η συναισθηματική επαφή με τα ζώα ενδυναμώνει την ψυχική υγεία των ατόμων και προβάλλει τις κοινωνικές αξίες δίνοντας έμφαση στον ανθρωπισμό. (70 λέξεις)

Θέμα Β

Β1. Ενδεικτική απάντηση²

Συνειδητοποιούμε καθημερινά πως η συντροφιά ενός ζώου μεταπλάθει επωφελώς τον ψυχισμό και το χαρακτήρα των παιδιών, ειδικά εκείνων που είναι εκτεθειμένα στη βία. Αν και είναι πιθανό ένα θύμα ενδοοικογενειακής

¹ Η διατύπωση της άσκησης ακολουθεί το πρότυπο του ΙΕΠ, όπως έχει δοθεί σε όλες τις οδηγίες (Νοέμβριος '19, Ιανουάριος και Οκτώβριος '20). Για την απάντηση θα αντλήσουμε πληροφορίες από την 4^η και 5^η παράγραφο.

² Θα αξιοποιηθούν χωρία για νοηματική επεξεργασία και από τα δύο κείμενα. Εστιάζοντας στο κείμενο Ι στην 3η παράγραφο θα συγκρατήσουμε τις φράσεις «εμφανίζουν περιορισμένες πιθανότητες για εγκληματική συμπεριφορά στο μέλλον, ακόμη και αν έχουν βιώσει τη βία στο οικογενειακό περιβάλλον» και «...με εξευγενισμένη συμπεριφορά». Αυτές δηλώνουν πως, ακόμη κι αν το παιδί είναι αποδέκτης βίας και αντιπροτύπων βίαιης συμπεριφοράς, ή παρασύρεται στη βία από άλλους παράγοντες (όπως επισημαίνεται στη δεύτερη απάντηση της κλινικής ψυχολόγου Φ.Χ, στο κείμενο ΙΙ), η επαφή με τα ζώα περιορίζει αυτές τις αρνητικές επιδράσεις. Πρόκειται για τυπική άσκηση του ΙΕΠ που αφορά τη σύγκριση κειμένων ως προς το περιεχόμενο.

βίας να καταλήξει καταπιεστής του κάθε ευάλωτου, μέσα από την περίθαλψη ενός ζώου συντροφιάς αποφορτίζεται, βιώνει τη θαλπωρή, το ανιδιοτελές ενδιαφέρον και κατακλύζεται από αγνά συναισθήματα. Ανάγεται το ζώο σε καταφύγιό του, σε μέσο αυτοελέγχου των ερεθισμένων ορμεμφύτων του και αφορμή κοινωνικοποίησης με άλλα παιδιά. Η υπευθυνότητα και ο αλτρουισμός που συνεπάγεται η φροντίδα ενός ζώου, απομακρύνει το ενδεχόμενο παραβατικής συμπεριφοράς. Γι' αυτό, το κατοικίδιο δεν είναι πολυτέλεια, αλλά ανάγκη για το παιδί. (105 λέξεις)

B2. α) Ενδεικτική απάντηση³

Η συντάκτρια θέτει στο τέλος του προλόγου μια ερώτηση που αναδεικνύει το κύριο θέμα του κειμένου: τα οφέλη που προκύπτουν από την απόκτηση κατοικίδιου. Παράλληλα, επιλέγοντας ως στοιχείο συνοχής την ερωταπόκριση, μετά την έκθεση του φαινομένου της αυξανόμενης επαφής με τα ζώα, εισάγει τον αναγνώστη στο ερμηνευτικό σκέλος του κειμένου (μεταβατική λειτουργία), στις παραγράφους που έπονται του προλόγου, όπου δικαιολογείται η επιδίωξη απόκτησης κατοικίδιου ζώου. Όσον αφορά την επίδρασή της στον αναγνώστη, η ερώτηση εκφράζει τον προβληματισμό της συντάκτριας για τους λόγους που επιζητούμε την επαφή με τα ζώα, κινώντας παράλληλα την περιέργεια στον αναγνώστη να ενημερωθεί. Εξάλλου, λόγω της φύσης της ερώτησης που δίνει διαλογική μορφή στο κείμενο, ο λόγος αποκτά ζωντάνια, γίνεται πιο άμεσος και παραστατικός, ωθώντας τον αναγνώστη να εστιάσει στο ερμηνευτικό μέρος που ακολουθεί στις επόμενες παραγράφους, όπου και απαντάται τμηματικά η ερώτηση.

³ Η διατύπωση της άσκησης ακολουθεί το πρότυπο του ΙΕΠ, όπως έχει δοθεί σε όλες τις οδηγίες (Νοέμβριος '19, Ιανουάριος και Οκτώβριος '20).

Οδηγία: Για την απάντηση θα εξετάσουμε τη λειτουργία των ερωτήσεων, που συνδέεται αφενός με την οργάνωση του κειμένου (εισάγουν θέμα, προεξαγγέλλουν επιμέρους υποενότητες, διασφαλίζουν τη συνοχή των τμημάτων του κειμένου, δίνουν το έναυσμα στο συντάκτη να παρουσιάσει τις σκέψεις του μέσω ερωταπόκρισης κ.ά.), αφετέρου την επίδρασή της στον αναγνώστη (προβληματισμός, ευαισθητοποίηση, κλίμα διαλόγου, αναίρεση υφιστάμενης άποψης κ.ά.).

Κατανομή μονάδων: Οργάνωση του κειμένου: 4 μονάδες / Αντίδραση του αναγνώστη: 4 μονάδες.

B2. β) Ενδεικτική απάντηση⁴**Μετατροπή:**

«Έρευνες καταδεικνύουν την ενίσχυση της κοινωνικής επαφής, αν τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν μαζί τους ένα ζώο, λόγω της κατάργησης των εμποδίων και της αύξησης της ενσυναίσθησης χάρη στα ζώα (ή “από τα ζώα”). Τα ζώα είναι κάτι περισσότερο από σύντροφοι. Υπάρχουν άνθρωποι που ζητούν την επιστροφή στα βασικά, την απλοποίηση της ζωής τους και την ανάκτηση παραδοσιακών αξιών. Τα κατοικίδια είναι στενά συνδεδεμένα με τέτοιους στόχους».

Με την επιλογή της ονοματοποίησης αναδεικνύονται οι **επικοινωνιακές δυνατότητες**, καθώς το μήνυμα διατυπώνεται με συντομία και πυκνότητα. Παράλληλα το περιεχόμενο του αποσπάσματος ανάγεται στο μόνιμο, το αφηρημένο και το γενικό (http://www.iep.edu.gr/images/IEP/Modules/Sj_K2_Extra_Slider/Fakeloi_Ylikou/Neoelliniki-Glossa_G-Lykeiou_Fakelos-Ylikou_Diktya-Keimenon.pdf, σελ.173). Με την επιλογή αυτή καταδεικνύονται καλύτερα τα αποτελέσματα της επαφής του ανθρώπου με τα ζώα, τα οποία και δεν αφορούν μια συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά εκφράζουν καθολική τάση. **Όσον αφορά το ύφος**, όπως αυτό διαμορφώνεται μετά την μετατροπή, είναι πιο επίσημο, τυπικό και απρόσωπο. Είναι επίσης πυκνό, λόγω οικονομίας λέξεων, αλλά και φροντισμένο από τη στιγμή που απουσιάζουν πλατειασμοί και παρουσιάζει καλή οργάνωση. Τέλος, μπορεί να θεωρηθεί επιστημονικό, καθώς δεν δηλώνεται βήμα-βήμα το πώς επιτυγχάνεται το φαινόμενο (αξία της συντροφιάς των ζώων). Όλα τα βήματα μετατρέπονται σε ένα απλό γεγονός, που διατυπώνεται «καθαρά» για τα στάνταρ της επιστημονικής γλώσσας. (http://www.komyos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e7/e_6_thema.htm)

⁴ Αξιοποιείται στη θεωρία η 6η περίπτωση των γλωσσικών επιλογών (*Γλωσσάρι όρων*, σελ. 271, στ) στην ονοματοποίηση. Επίσης, αποτελεί άσκηση προτεινόμενη από το ΙΕΠ στην πρόσφατη ενημέρωση του Οκτωβρίου.

Οδηγία: Θα μετατρέψουμε τις ρηματικές φράσεις σε ονοματικές φράσεις και στη συνέχεια, με νοηματικές αναφορές, θα προσδιορίσουμε τις αλλαγές στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα και το ύφος.

Κατανομή μονάδων: Μετατροπή ρηματικών φράσεων: 3 μονάδες (6 × 0,5) / Επικοινωνιακό αποτέλεσμα, ύφος: 4 μονάδες (2+2)

B3. Ενδεικτική απάντηση⁵

Ο βασικός ισχυρισμός της κλινικής ψυχολόγου Φ.Χ. τίθεται ως απάντηση στο ερώτημα της Ν.Β. όσον αφορά τους παράγοντες που ωθούν έναν άνθρωπο στο βασανισμό ζώου. Υποστηρίζει πως η αίσθηση ευαλωτότητας ή κατωτερότητας του ατόμου το εξωθεί στην επιβολή πόνου και εξουσίας σε κάποιον πιο αδύναμο, το ζώο, όπως προκύπτει από την καταληκτική περίοδο της παραγράφου σε θέση συμπεράσματος («Επομένως, από τη στιγμή ... σε κάποιο αδύναμο και ευάλωτο πλάσμα»). Καταλήγει εκεί, **επικαλούμενη τη λογική**, παραθέτοντας ως δεδομένα, αρχικά, **πόρισμα έρευνας** που γνωματεύει πως η κακοποίηση ζώου είναι αναπαραγωγή της βιωματικής έκθεσης στη βία («οι έρευνες ... ευάλωτοι»). Τη δήλωση αυτή ενισχύει με την παράθεση ενός άλλου τεκμηρίου, **του παραδείγματος** για την ενδεχόμενη βία κατά την παιδική ηλικία («Όταν ήμασταν ... αναπαράχουμε»). Στη συνέχεια, προχωρά σε εγγυήσεις αξιοπιστίας των δεδομένων με **επιχείρημα**, με το οποίο αιτιολογεί το βίαιο ξέσπασμα των παιδιών ως διαδικασία διαχείρισης του πόνου και του θυμού που βιώνουν («Πολύ συχνά ... πιο αδύναμο από αυτά»). Ενισχύει, τέλος, την αξιοπιστία με μια **γενικά αποδεκτή αλήθεια** για τη στάση μας απέναντι στην ευαλωτότητα («Κατά γενική ομολογία ... εν γένει») για να εκθέσει αβίαστα το βασικό της ισχυρισμό.

Συμπληρωματικά, η ερμηνευτική προσέγγισή της υποστηρίζεται από την παρουσία **συνδέσμων και φράσεων με αιτιολογική χροιά** (γιατί, από τη στιγμή), την **αναφορική λειτουργία** της γλώσσας και το **α' πληθυντικό πρόσωπο** με την έννοια ότι αποτυπώνονται απόψεις που αποτελούν κοινή εμπειρία («και το συναντούσαμε συχνά ...»). Από την άλλη, ο **πιθανολογικός χαρακτήρας** των απόψεών της (συνήθως, ίσως, πολύ συχνά, υποθετικές προτάσεις: όταν...) προσδίδει αξιοπιστία σε όσα ισχυρίζεται καθώς αποκλείεται η απολυτότητά τους ως παράδοξη (δεν μπορεί όλοι όσοι εκτίθενται στη βία να κακοποιούν ζώα). Με τον τρόπο αυτό αποτυπώνεται ο βασικός ισχυρισμός της κλινικής ψυχολόγου Φ.Χ.

⁵ Η ερώτηση περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Εμείς και οι άλλοι - δίκτυο κειμένων ΙΕΠ» και ειδικότερα στο 4ο κριτήριο, ερώτηση 3 γ. Ποιος είναι ο ισχυρισμός τον οποίο επιχειρεί να αποδείξει ο συγγραφέας στη β' παράγραφο («Πρέπει να τους μάθουμε ... καινούργιος τύπος ανθρώπου»); Με ποια μέσα επιτυγχάνει τον στόχο του;

Οδηγία: Θα εντοπίσουμε το βασικό ισχυρισμό (βοηθά ο εντοπισμός της θεματικής περιόδου) και στη συνέχεια θα παραθέσουμε τα μέσα πειθούς που μετέρχεται ο συντάκτης του κειμένου, προκειμένου να τον υποστηρίξει. Παράλληλα θα εστιάσουμε σε εκφραστικά μέσα και γλωσσικές επιλογές που εξυπηρετούν τον ίδιο στόχο. Στην απάντηση θα αξιοποιήσουμε το μοντέλο επιχειρηματολογίας Toulmin (Δίκτυα κειμένων, σελ. 241, βιβλίο καθηγητή).

Κατανομή μονάδων: Εντοπισμός βασικού ισχυρισμού: 4 μονάδες / Μέσα στήριξης: 4 μονάδες (μία μονάδα για κάθε μέσο) / Γλωσσικά στοιχεία: 2 μονάδες (δίνονται 4 γλωσσικά στοιχεία, από τα οποία ο μαθητής καλείται να βρει 2, τα οποία αξιολογούνται με 1 μονάδα το καθένα).

Θέμα Γ

Γ1. Ερμηνευτικό σχόλιο⁶

Κύριο θέμα του διηγήματος είναι ο ισχυρός δεσμός που αναπτύσσεται μεταξύ ανθρώπου και οικόσιτου ζώου. Η σημασία, μάλιστα, του ζώου για τον άνθρωπο γίνεται από την αρχή αντιληπτή από το **σχόλιο** «Αν έχει ιστορία ο μπαρμπα-Γιάννης, τη χρωστάει στο γάδαρό του». Στην ελληνική επαρχία, τα γαϊδούρια γίνονταν συνεργάτες των αγροτών («δούλεψε καλά») συμβάλλοντας καθοριστικά στον βιοπορισμό. Για έναν μοναχικό άνθρωπο, όπως υπαινίσσεται ο αφηγητής ότι ήταν ο μπαρμπα-Γιάννης, το ζώο αποτελούσε σύντροφο («Αυτός ήταν ο φίλος του, ...»). Αναλυτικότερα, ο **αφηγητής** παρότι **ετεροδιηγητικός**, οπότε δεν εμπλέκεται συναισθηματικά, παρουσιάζει γλαφυρά τη μεταξύ τους σχέση ως σχέση απόλυτης ταύτισης («Κατάντησε... ένα πράγμα»), ενώ από τη **μεταφορά** «μάτια πανώρια» αντιλαμβανόμαστε ότι με την πάροδο του χρόνου, η αγάπη καθίσταται αμφίδρομη κι η αφοσίωση απόλυτη. Γι' αυτό κι ο θάνατος του ζώου ήταν οδυνηρός για τον άνθρωπο, όπως προκύπτει από την **περιγραφή** της εναγωνίας προσπάθειας του μπαρμπα-Γιάννη να το συνεφέρει («Έτρεξε ο μπαρμπα-Γιάννης κατατρομασμένος, ...»), η οποία στη συνέχεια αποκτά δραματική ένταση με το **ασύνδετο σχήμα** («Το 'σκισε το λουρί... παίρνει το καπίστρι...»). Η τρυφερότητά του ηλικιωμένου αγρότη αποδίδεται παραστατικά με τη χρήση **ευθέας λόγου**, την **προστακτική έγκλιση** αλλά και την **επανάληψη** («-Ελα γέρο μου, σήκω καημένε, σήκω... Σήκω. Ψαρέ μου!») κι ο ακατάλυτος δεσμός τους καταδεικνύεται στο τέλος, οπότε ο άνδρας κατέβαλε προσπάθεια («μάζεψε τη στερνή του δύναμη»), προκειμένου να πεθάνει κοντά στο ζώο του.

Παρότι στην εποχή μας παρατηρείται έλλειμμα αλληλεγγύης, οι νέοι στην πλειονότητά τους δείχνουν ευαισθησία απέναντι στα ζώα. Συχνά νεαροί χρήστες του διαδικτύου κοινοποιούν δράσεις για τα αδέσποτα, συμμετέχουν σε φιλοζωικές οργανώσεις ενώ, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ζώων, εκδηλώνουν την αντίθεσή τους στην κατοχοποίηση. Ολοένα και περισσότερα παιδιά, άλλωστε, μεγαλώνουν με κατοικίδια, τα οποία μαθαίνουν να φροντίζουν.

⁶ Η απάντηση είναι ενδεικτική και δίνεται για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης. Οι μαθητές κλήθηκαν να εντάξουν στο ερμηνευτικό τους σχόλιο μόνο τρεις κειμενικούς δείκτες.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ για το 2^ο σκέλος

Μολονότι φαίνεται πως οι νέοι στην πλειονότητά τους τρέφουν φιλοζωικά αισθήματα, η πραγματικότητα καταδεικνύει ότι αυτά δεν είναι πάντα ειλικρινή. Κατοικίδια ζώα παραμένουν έγκλειστα σε μικρά διαμερίσματα δίχως την απαιτούμενη φροντίδα και τον αναγκαίο ζωτικό χώρο κι άλλα ταλαιπωρούνται από παιδιά που τα αντιμετωπίζουν ως παιχνίδι. Σε περιόδους διακοπών, τέλος, κατοικίδια εγκαταλείπονται, προκειμένου οι ιδιοκτήτες τους να διασκεδάσουν χωρίς την υποχρέωση της φροντίδας τους.

Θέμα Δ⁷**Ενδεικτική ανάπτυξη⁸****Επικοινωνιακή περίσταση: Άρθρο σε νεανικό ιστολόγιο****Τίτλος: Φιλοζωία: μια άλλη όψη ανθρωπιάς****Πρόλογος**

Αν η λέξη ανθρωπιά σημασιολογικά ταυτίζεται με την καλοσύνη και τη συμπόνια, τότε πραγματικά ντρέπομαι για το ανθρώπινο είδος μετά το περιστατικό που βίωσα την περασμένη εβδομάδα. Ομάδα νεαρών κλωτσούσε και κακοποιούσε ένα αδέσποτο σκυλί με μια τεράστια ικανοποίηση ζωγραφισμένη στο πρόσωπό τους. Τα γιατί, πολλά. Δεν θα σταθώ, όμως, σ' αυτά. Θα σταθώ στην αξία της συντροφιάς ενός ζώου, τη μόνη που είναι ικανή να τα εξαλείψει.

Α' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: Οφέλη που απορρέουν για τον άνθρωπο από τη συντροφιά ενός ζώου

- **Αγχολυτικός παράγοντας στις σύγχρονες συνθήκες ζωής:** Ο σύγχρονος, ασθματικός τρόπος ζωής και οι επιφανειακές σχέσεις, ειδικά στις μεγαλουπόλεις, διογκώνουν τον κίνδυνο της μοναξιάς και αυξάνουν το άγχος. Τα κατοικίδια μπορούν να λειτουργήσουν αγχολυτικά στην περίπτωση αυτή μειώνοντας το στρες και βοηθώντας πολλές φορές στην απόκτηση φίλων με κοινά ενδιαφέροντα.

⁷ Η διατύπωση του θέματος ακολουθεί το πρότυπο του ΙΕΠ, όπως έχει δοθεί σε όλες τις οδηγίες (Νοέμβριος '19, Ιανουάριος και Οκτώβριος '20).

⁸ Η ανάπτυξη είναι ενδεικτική και δίνεται για αξιοποίηση στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης. Οι μαθητές αναμένεται να γράψουν κάποια από τα παραπάνω επιχειρήματα προσαρμόζοντάς τα στο επικοινωνιακό πλαίσιο και στο όριο των λέξεων που τίθεται.

- **Συναισθηματική κάλυψη:** Σ' έναν κόσμο όπου οι ανθρώπινες σχέσεις γίνονται όλο και πιο τοξικές, η συντροφιά ενός ζώου μπορεί να αναπληρώσει το συναισθηματικό κενό και να γεμίσει την ψυχή του ανθρώπου με αγάπη και ευγνωμοσύνη.
- **Ενίσχυση κοινωνικής επαφής για τους ανθρώπους με αναπηρία:** Η αδυναμία των ανθρώπων με αναπηρία να συνυπάρξουν εύκολα με άλλους ανθρώπους, καλύπτεται από την συντροφιά ενός ζώου. Η έλλειψη «κοινωνίας» λόγω των αδυναμιών τους ή άλλων περιορισμών, αναπληρώνεται από κάποιο κατοικίδιο που ενεργοποιεί τα αδρανή αντανακλαστικά και εγείρει κοινωνικές δεξιότητες.
- **Νόημα στη ζωή των γηραιότερων:** Στη φάση αυτή της ζωής τους οι γηραιότεροι νιώθουν παραμελημένοι, απόκληροι. Η ύπαρξη ενός ζώου συντροφιάς μπορεί να δώσει ελπίδα, κουράγιο και προοπτική στη ζωή τους, να τη νοηματοδοτήσει εκ νέου.
- **Ευεργετική επίδραση στην ανάπτυξη των παιδιών:** Παιδιά που μεγαλώνουν μ' ένα κατοικίδιο, γίνονται υπεύθυνα, στοργικά και δοτικά. Μαθαίνουν τι σημαίνει αλληλεγγύη και καλοσύνη, κάτι που περιορίζει τις πιθανότητες να εμφανίσουν επιθετική συμπεριφορά μελλοντικά.

Μεταβατική παράγραφος (προαιρετική)

Τα ζώα συντροφιάς, λοιπόν, μπορούν να λειτουργήσουν ευεργετικά στη ζωή μας και να μας βοηθήσουν να ανακαλύψουμε πτυχές του εαυτού μας, που είχαμε για καιρό βαθιά κρυμμένες. Δυστυχώς, παρά τη θετική επίδραση των ζώων, περιστατικά σαν αυτό που έζησα δεν είναι μεμονωμένα. Γι' αυτό απαιτείται η ενεργοποίηση όλων προκειμένου να περιοριστεί η κακοποίηση των ζώων. Και αυτό μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους.

Β' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ: Προτάσεις ώστε να περιοριστεί η κακοποίηση των ζώων

- **Υγιής ανατροφή από την οικογένεια:** Ένα άτομο που μεγαλώνει με συναισθηματική ασφάλεια, στοργή και εισπράττει αγάπη, τότε λογικά την εκπέμπει. Και αποδέκτης αυτής της αγάπης μπορούν να γίνουν και τα ζώα, ειδικά τα αδέσποτα, που χρειάζονται περίθαλψη και φροντίδα.
- **Αγωγή από το σχολείο:** Σ' ένα σχολείο που δεν θα εμμένει μόνο σε τεχνοκρατικούς σκοπούς, αλλά θα στοχεύει στην διάπλαση χαρακτήρα, μπορούν να δοθούν τα ερεθίσματα (ενημέρωση, project, περιβαλλοντική αγωγή, εκδρομές στη φύση), ώστε ο μαθητής να αναπτύξει φιλοζωικά αισθήματα.

- **Φιλοζωικές οργανώσεις:** Οι φιλοζωικές οργανώσεις πρέπει να αναλάβουν εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με την κακοποίηση των ζώων, τονίζοντας παράλληλα την ευεργετική τους επίδραση στη ζωή μας.
- **ΜΜΕ:** Τα ΜΜΕ, ως ο ισχυρότερος ανώνυμος παιδαγωγός, οφείλουν να ενημερώσουν τους πολίτες μέσα από στοχευμένες εκπομπές, ντοκυμαντέρ, συζητήσεις σχετικά με το θέμα της κακοποίησης των ζώων, να εγείρουν προβληματισμούς για τη βάνουση συμπεριφορά κάποιων, να ευαισθητοποιήσουν το σύνολο των πολιτών.
- **Νομική προστασία από το κράτος:** Το κράτος διά των αρμοδίων οργάνων του και της κείμενης νομοθεσίας, οφείλει να προστατέψει έμπρακτα τα ζώα. Ήδη η τροπολογία που προβλέπει ότι η κακοποίηση και ο φόνος ενός ζώου αναβαθμίζεται σε κακούργημα, κινείται στη σωστή κατεύθυνση, λειτουργώντας αποτρεπτικά για τους εν δυνάμει βασανιστές.
- **Άτομο:** Όσο παραιναιτικά/παρεμβατικά και να λειτουργήσουν οι παραπάνω φορείς, αν ο καθένας μας δεν αναστοχαστεί και δεν αλλάξει προτεραιότητες, τότε τα ζώα θα παραμείνουν απροστάτευτα, εγκαταλελειμμένα. Στην καλύτερη περίπτωση μια «βιτρίνα ανθρωπιάς», που θα επικαλούμαστε όποτε μάς συμφέρει, για να καλύψουμε την ηθική μας γύμνια.

Επίλογος

Ο θυμός, τα ανθρώπινα ένστικτα σίγουρα αποτελούν μέρος της φύσης μας. Όταν όμως ξεπερνούν τα όρια και εκτονώνονται με βίαιο τρόπο, τότε αυτό πρέπει να μάς προβληματίσει βαθύτατα. Η επίδειξη ισχύος απέναντι σε απροστάτευτα ζώα δεν είναι “μαγκιά”. “Μαγκιά” είναι να φέρουμε στην επιφάνεια χαμένες ευαισθησίες, υγιείς συμπεριφορές. Να ανακαλύψουμε μια άλλη όψη της ανθρωπιάς. Μόνο έτσι θα βάλουμε τα ζώα στη ζωή μας προστατεύοντάς τα με ειλικρινή συναισθήματα και όχι ως πρόσχημα για να πάμε μια βόλτα πατώντας το νούμερο 6...